

TROELS G. JØRGENSEN

22.2.1874-23.12.1970

TROELS GEORG JØRGENSEN blev cand. jur. 1897 – samme år hans far A. D. Jørgensen døde – og dr. jur. 1905 på en afhandling om erstatning for ejendomsafståelse. Han arbejdede nogle år i kultus- og indenrigsministerierne, blev 1905 auditor og amtsfuldmægtig i Ålborg, 1919 landsdommer i Viborg, kom 1925 til højesteret, og var rettens præsident fra 1936 til han på grund af alder gik af 1944.

Under besættelsen handlede han som højesteretspræsident i tre tilfælde på en måde som fremkaldte stærk kritik, i hvert fald i de to tilfælde tildels på grundlag af utilstrækkelig viden om hvad han faktisk havde foretaget sig. Kritikken gjaldt hans stilling til kommunistloven 1941 (om hvilken han offentligt erklærede at den ikke stred mod grundloven), endvidere hans optræden i forbindelse med højesteretssagen mod Vilhelm la Cour 1942 (dr. la Cour tilbagekaldte 1959 en del af sit angreb på ham i den anledning), og endelig hans to breve til henholdsvis kronprinsen og kongen september 1943; i dem hævdede han at grundloven også efter 29. august krævede at kronen søgte dannet et nyt ministerium.

Der er ingen grund til at betvivle at Troels G. Jørgensen med disse handlinger mente at forsvare danske interesser og vilde hjælpe til at bevare retsplejen og regeringsmagten på danske hænder. Men skønt han fremhæver at han bestandig kun talte som jurist, blandede han sig navnlig 1943 i politiske forhold som han ikke kunde overse. Og han havde næppe 1941 behøvet at udtale sig offentligt om kommunistloven som han gjorde.

Allerede hans artikel om kommunistloven blev kritiseret af hans kolleger i højesteret, de protesterede i et brev til kongen mod hans initiativ 1943 – i begge tilfælde havde han undladt at forhandle med de andre dommere – og ved sin afgang 1944 fik han ikke de sædvanlige takketalere. I juridiske tidsskrifter blev han 1945 og senere angrebet for sine handlinger under besættelsen. Ved forslag om eksklusion tvang man ham ud af dommerforeningen og juristforbundet. Højesteret undlod at sende ham blomster på hans 80 års dag for ikke at få udseende af at bilige hans optræden, og han blev ikke indbudt til højesteretsjubilæet 1961.

Jeg omtaler dette ikke blot fordi det hører med til Troels G. Jørgensens biografi, men også fordi det bidrager til at karakterisere ham og til at forstå hans forfatterskab. Han skriver et sted at han i det hele har fulgt den grundsætning at være alene om alt hvad han har udsendt. Denne selvstændighed eller utilbøjelighed til at tage mod råd af andre, i hvert fald af kolleger, har ikke altid gavnet ham. Hans optræden under besættelsen viser også at et sikkert politisk skøn og evne til at finde grænsen mellem jura og politik ikke hørte til hans fortrin; den samme svaghed mærkes i hans historiske forfatterskab. Men hans reaktion på den medfart han fik gør det klart at han var en stærk personlighed med gode nerver. Han lod sig ikke kue. Han forsvarede sig ufortrødent uden at gøre indrømmelser, først og fremmest i den delvis selvbiografiske *18 Aar af Højesterets Historie* (1947), i erindringsbogen *I Justitias Tjeneste* (1954) og i den kommenterende *Mit Forfatterskab* (1962). Han tog offentligt til orde for andre der blev angrebet for deres holdning under besættelsen, som Thune Jacobsen og P. Knutzen. Og han tabte ikke lysten til at arbejde. Efter sin afsked udgav han en lille snes bøger foruden talrige afhandlinger. Han har også ydet bidrag til dette tidsskrift, bl. a. to afhandlinger om Chr. Colbjørnsen (11. r. IV, 1953-56).

Troels G. Jørgensen var voksen da A. D. Jørgensen døde, og han nåede at få et stærkt indtryk af sin far. Et portræt af ham giver han i *A. D. Jørgensen, skildret af en Søn* (Sønderjydske Årbøger 1953), der bl. a. meddeler korrektiver til Ellen Jørgensens biografi. I *A. D. Jørgensen og 1864* (1964) prøver sønnen at skildre hans værk ud fra hans eget synspunkt som præget af 1864 og sigtende mod en genforening. 1949 udgav forfatteren sin fars Dagbog 1884-96 i Danske Magazin.

Resten af Troels G. Jørgensens historiske forfatterskab falder hovedsagelig i to grupper. Den ene behandler højesterets historie, især efter 1790 da Sophus Vedels værk slutter. Det var højesterets arkiv der inspirerede ham. Han begyndte med tidsskriftafhandlinger, 1930 kom bogen *Danmark-Norges Højesteret 1790-1814*, den blev noget omarbejdet optaget i *Højesteret fra 1790 til Grundloven* (1950), som næste år fulgtes af *Højesteret fra Grundloven til Retsreformen*. Ikke uden grund kritiserede Stig Iuul det næstsidste værk for mangel på problemstilling og metode, og forfatteren bad derfor om at man vilde opfatte den sidste bog mere beskeden som „efterretninger om højesterets historie“. Bøgerne (og en række mindre afhandlinger) indeholder nye oplysninger især om rettens organisation og arbejdsmåde og om domspraxis. Men som i næsten alle forfatterens større arbejder kniber det med kompositionen, der let bliver udvendig og ofte urimeligt kronologisk. Derfor er de to samlinger af specialundersøgelser *Bidrag til Højesterets Historie* (1939) og *Strejfflys over Enevældens Retsliv* (1949) mere fængslende læsning. Interesse for historikere har ikke mindst oplysningerne om de indtil da hemmeligholdte voteringer i rigsretssagerne 1856 og i nogle politiske sager fra provisorietiden.

Den anden hovedgruppe af Troels G. Jørgensens historiske skrifter er levnedsskildringer af eller afhandlinger om en række fremtrædende jurister fra Andreas Hojer til Matzen og Nellesmann. De fleste af dem var politikere, og den del af deres virksomhed manglede forfatteren som antydte væsentlige forudsætninger for at behandle. Man savner i reglen også en bredere baggrund for den snævert biografiske side af skildringen. Men den juridiske side behandles jo af en fagkyndig, og det er der grund til at være taknemlig for, så sparsomme som juristernes bidrag til vor historieforskning er.

Det er vel sandsynligt at A. D. Jørgensen har vakt sønnens historiske interesse. Men hans arbejder om A. F. Krieger, den første af de jurister han skrev om, har en mere speciel forbindelse med faren. Allerede som barn forstod Troels G. Jørgensen at Krieger og fru Heiberg var hans families koryfæer, gennem sin far fik han en del af bøgerne fra Kriegers bo, og 1920 blev han på familiens vegne tilsynsførende med udgaven af Kriegers dagbøger. Det tilskyndede ham først til en afhandling, derefter til bogen *A. F. Krieger som jurist* (1923), nyttig ved gennemgangen af Kriegers latinske licentiaafhandling om stænderforfatningen og ved en oversigt over Kriegers statsretlige opfattelse. 1956 kom en egentlig levnedsskildring med undertitlen *Juristen – Politikeren – Borgeren*, som andre af forfatterens biografier skrevet med det bevidste formål at rehabilitere hovedpersonen. Det er vist den af Troels G. Jørgensens biografier der har fået mest anerkendelse fra kyndige historikere. Ikke fordi bogen var særlig godt skrevet. Den havde samme svage komposition, samme trættende referater af hovedpersonens skrifter og taler, og bortset fra enkelte glimrende passager samme tørre stil som andre af hans bøger. Heller ikke fordi den bragte meget positivt nyt. Forfatteren arbejdede navnlig i sine senere år hurtigt og tog sig sjældent tid til indgående forstudier. Men fordi den gav en tiltrængt omvurdering af Krieger. Rigtignok forsvarer forfatteren som Erik Møller bemærker næsten alt hvad Krieger har gjort, sagt og ment, men ikke destomindre indeholder bogen mange fint forstående og kloge bemærkninger.

Rehabiliteringstendensen er tydelig også i de to biografier af A. S. Ørsted 1933 og 1957, der sammen med to bøger om Ørsted som dommer (1928) og de Ørstedske straffelove (1948) samt en række afhandlinger og en udgave af Ørstedes udvalgte skrifter (1930–37) danner forfatterens betydelige bidrag til Ørstedforskningen. Hans vurdering af Ørsted som jurist er mere nøgtern end f. c. Frantz Dahls panegyrik, og han prøver ikke på at gøre Ørsted til en stor politiker. Rehabiliteringen sigter mod den nationalliberale traditions angreb på Ørstedes nationale holdning efter 1842 og på hans politik under den fri forfatning. Forfatteren betoner i begge biografier, men stærkest i den sidste, Ørstedes ægte danskhed, kalder ham en bevidst dansk kulturpersonlighed, og understreger kontinuiteten i hans politiske holdning tværs over

1848. Han beundrer juristen, men det er Ørsted som dansk, som karakter han vil rehabilitere. Han indrømmer at hans egne oplevelser har sat spor i biografien fra 1957. „For mit eget vedkommende måtte jeg have læst Ørsted dårligt, om jeg ikke havde søgt at tilegne mig hans evne til under national gæring at møde angrebene af bagvaskelse og uforstand med sindsro“, skrev han 1962.

Det svageste og mest angribelige af forfatterens rehabiliteringsforsøg er formentlig bogen *Tre Professorer* (1958) om Goos, Matzen og Nellemann. Hans vurdering af de tre som jurister blev skarpt kritiseret fra sagkyndig side, men anmeldernes protester gjaldt navnlig hans forsøg på at rehabilitere dem som politikere over for en utvivlsomt af venstresynspunkter præget historisk tradition om forfatningskampen. En omvurdering kunde være tiltrængt, men forfatteren går ubetinget ind for Estrupregeringens politik og Højres mest hasarderede grundlovsfortolkninger, han nedvurderer Venstre urimeligt og giver det hele skylden for forfatningskampen. Det er så meget mere påfaldende, som han 1962 hævder at have bevaret sin „politiske neutralitet“ under hele arbejdet. Men også i dette værk er der enkeltheder af værdi, ikke mindst er vigtige breve her for første gang brugt eller citeret.

Troels G. Jørgensens sidste store juristbiografi er bogen om Andreas Hojer (1961), tilegnet mindet om Hojers slægtning A. D. Jørgensen. I *Fyrretyve Fortællinger* kaldes Hojer grundlægger af den danske lovkyndighed. I A. D. Jørgensens ånd hævder hans søn overfor Poul Johs. Jørgensen og Frantz Dahl Hojers ophavsret til forslaget om juridisk examen og hans originalitet som jurist, og siger at Hojers disputats fra 1736 (i oversættelse kaldt Forestilling på en dansk jurist) var „indgangen til en ny tid i retsvidenskaben“ som med føje var karakteriseret ved ordet dansk.

Når man er blevet en smule træt af den megen polemik og det gentagne selvforsvar i nogle af Troels G. Jørgensens skrifter, føles det som en lettelse at læse hans sidste bog, den kønne lille *En familieskildring. A. D. Jørgensen som stamfader i 70 året efter hans død* (1967), hvor han fortæller om livet i barndomshjemmet, om forældrene og deres dygtige børn. I bogen er der ikke mange andre minder om hans egne kampår end de tilfredsstillende oplysninger at stiklerier på tryk om hans forhold under besættelsen var ophørt uden for kommunistkredse, og at højesteret omsider på hans 90 års dag sendte ham den obligate blomsterhilsen. Og så den slutbemærkning at det i 1940'erne blev let for ham at ignorere stikleri om svigtende fædrelandssind, når han i sine handlinger havde følt sig i overensstemmelse med sin fars selvstændige og frygtløse optræden.

POVL BAGGE